

MUZEJSKO
DRUŠTVO
BLED

RAZGLEDI

OBČASNIK 2022 11

DOMOZNANSKI, ZGODOVINSKI, DRUŽBOSLOVNI, KULTURNI IN UMETNIŠKI PRISPEVKI TER NOVICE

GROFJE CELJSKI OSTAJAJO V KOLEKTIVNEM SPOMINU SLOVENCEV

Srečo Vernig

Mož Barbare Celjske (1391/92 – 1451) Sigismund Luksenburški (* 1368 – † 1437) je koval srebrne kovance, ki so imeli na prednji strani napis **Mon.SIG – ISMVnDI** (Moneta Sigismundi – Sigismundov denar) in na zadnji strani **+. REGIS.VnGARIE CTQ** (Regis Ungarie et cetera – kralj Madžarske »in tako dalje«). Novec jr bil kovan v Budi. Za potrebe Sigismunda in verjetno vsaj delno tudi za svoje ga je koval Angelo Walich (razvidno iz priznaka B—A). Novec je bil kovan leta 1430.

Sprednja stran

Zadnja stran

Vir: Artur Pohl – Muenzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Muenzen des Mittelalters, Akademische Druck Graz, 1982, tabela 39.

MRAKOVA DOMAČIJA V PRIČAKOVANJU DOBRIH NOVIC

Matjaž Završnik

Kulturna ponudba Bleda se bo prvič v zgodovini razvoja Bleda pomembno izboljšala. Razširila se bo z nastajajočo Galerijo moderne umetnosti, z načrtovanim Muzejem arheologije in Muzejem turizma z galerijo Melite Vovk.

Svoj prispevek h kulturni ponudbi bo dodala še Mrakova domačija. Etnološka predstavitev bo v stari hiši. V gospodarskem poslopju bo galerija Slavka Oblaka s prostorom za prikaz zgodovine naselja Rečica in prostorom za srečevanje domačinov ob različnih priložnostih. Vrt domačije bo preurejen v muzej na prostem. Optimizem za projekt Mrakove domačije temelji na kandidaturi občine Bled in Zavoda za kulturo Bled na razpisu, ki ga je objavilo Ministrstvo za kulturo RS. Sredstva za projekte obnove kulturnih spomenikov lokalnega pomena so nepovratna iz fonda evropskih sredstev za okrevanje in odpornost.

Vsi ti projekti bodo dodatno okrepili turistično ponudbo kraja in

tudi širšega prostora. Bled bo s tem izboljšal svoj konkurenčen položaj na mednarodnem trgu v vse ostrejši borbi za današnjega gosta.

IZ KNJIGE O LEPEM VEDENJU, 1910

- »Mladenič naj si zapomni to-le Emersonove besede: »Lepo vedenje je najboljšo priporočilno pismo, zakaj od prvega vtisa, ki ga napraviš na druge in od tega, ali nastopaš vljudno ali nerodno, boječe ali samozavestno, je veliko odvisno.«
- »Temeljno pravilo vljudnosti je evangelijski izrek: »Česar nočeš, da ti store drugi, tega tudi ti drugim ne stori!« Kdor se po tem ravna, ta se prikupi vsem in zasluži časten pridevek, da je »galanten« človek.«
- »Notranja izolika potrebuje tudi primerne zunanje izpopolnitve. Glavna skrb nam seveda bodi, da si olikamo duha, da oplemenitimo srce, da si utrdimo značajnost. Zunanost pa mora dati notranjosti izraz, mora notranjo vrednost spraviti na trg.«
- »Klobuk moraš posaditi, kadar si v družbi, naravnost na glavo, ne pa ga nositi po strani ali kakor pravimo po fantovsko.«

ŠESTDESET LET PRVEGA FESTIVALA SLOVENSKE POPEVKE

Franc Podjed

Kako hitro teče čas, posebej nam starejšim. Kar ne morem verjeti, da je mimo že šestdeset let od velikega dogodka na Bledu. V lepem pomladanskem času je sredi maja 1962 potekal Prvi festival slovenske popevke.

Na pobudo ljubljanskih glasbenikov zabavne glasbe Matije Barla, Matije Cerarja, Franeka Mulačka in Vilka Avsenika ga je sijajno pripravil in vodil Organizacijski odbor blejskega turističnega društva, ki je do takrat izpeljal

že nekaj velikih prireditev. Lahko rečem, da je Bled postajal pravo festivalsko mesto kot sta bila takrat Opatija in Sanremo.

Na Bledu sta potekala dva Šahovska turnirja kandidatov za svetovnega prvaka (1959, 1962), pripravljali se je tretji Jugoslovanski jazz festival, v teku so bile tudi že priprave za Svetovno prvenstvo v veslanju (1966).

Majda Sepe je z Ninom Robičem na prvem festivalu Slovenske popevke zapela nagrajeni skladbi *Pojdi spet na Bled* in *Zemlja pleše*.

(Majda Bernard, * 2. julij 1937, - Majda Sepe, † 11. april 2006)

Prireditve je močno podpirala blejska občina, predsednik Jože Kapus je vodil organizacijski odbor. Pomembno je bilo, da so prireditve finančno podprli tudi hotelirji in trgovci.

Gonilna sila kulturnih prireditev je bil tajnik Turističnega društva Bled Bogdan Šanca, veslaških pa Božo Benedik.

Podobno kot pri Jazz festivalu je strokovno-glasbeni del priprav za Festival slovenske popevke prevzela hiša RTV Ljubljana, propagandni del pa časopis *Tedenska tribuna*.

Natečaj za festival je bil anonimen. Prispelo je 133 skladb, izmed katerih je strokovna žirija RTV-ja izbrala 20 skladb. *Tedenska tribuna* je nato objavila naslove in šifre vseh 20 skladb, kasneje pa tudi besedila.

Seveda sem bil nemalo presenečen in vesel, da je bila med izbranimi popevkami tudi moja **Pojdi spet na Bled**. Ostal sem kar tiho. Tisto zimo smo ob koncu tedna igrali v hotelu Jelovica. Tako smo ujeli na hotelski televiziji prenos odpiranja kuvert s šiframi avtorjev. Presenečenje in navdušenje je bilo nepopisno.

Festival je potekal v novi Festivalni dvorani. Vse je bilo aranžirano v narodnem stilu. Na vhodu so obiskovalce pričakali v narodnih nošah in jim delili nageljne. Na oder so pevci prihajali skozi impro-

vizirano blejsko pletno.

Na prvem festivalu je sodelovalo šest pevk (Jelka Cvetežar, Beti Jurkovič, Majda Sepe, Marjana Deržaj, Slavka Knez in Lidija Kodrič) in štirje pevci (Matija Cerar, Rafko Irgolič, Stane Mancini in Nino Robič). Vsaka popevka je bila izvajana najprej v spremljavi Tria Mojmirja Sepeta, nato pa z Velikim zabavnim orkestrom Radia Ljubljana pod vodstvom Jožeta Privška, ki je prispeval tudi največ odličnih aranžmajev.

Prva dva večera so poslušalci izbrali po pet popevk, v finalnem večeru pa so poleg poslušalcev v dvorani glasovale še komisije DPD Svoboda osmih slovenskih mest.

Nagrade so prejeli avtorji popevk:

Mandolina (Vladimir Stiasny, Lev Cvetek),

Zvezde padajo v noč (S. V. Avsenik, Ciril Zlobec),

Pojdi spet na Bled (Franc Podjed),

za najboljše besedilo pa je bila nagrajena

Zemlja pleše (Mojmir Sepe, Gregor Strniša).

Strokovna žirija je nagrajila popevko *Pojdi spet na Bled* kot najbolj slovensko.

Festival slovenske popevke je bil na Bledu organiziran še dvakrat (1963, 1964), nato pa je bil domnevno zaradi premajhnega obiska prenesen v Ljubljano.

Na prvem festivalu so sodelovali takrat že uveljavljeni pevci Marjana Deržaj, Jelka Cvetežar, Beti Jurkovič, Majda Sepe, Stane Mancini, Rafko Irgolič, Nino Robič in Matija Cerar. (Lado Leskovar na prvem festivalu ni nastopil.)

115 LET GODBE GORJE V ZNAMENJU MELODIJ LEGENDARNIH AVSENIKOV

Marjan Zupan

Gorje, sončno preddverje mogočnega ostenja Julijcev, in Begunje, nežno položene v vznožje Sv. Petra. Ni naključje, da je v omenjenih biserih Gorenjske vzknila muzika, ki je prerasla meje in prerasla čas. Postala je nesmrtna. Dano ji je, da se z ondi raslim življenjem seli iz roda v rod ter pri tem ostaja sveža, udarna, »polkasto« radoživa ali v tričetrtinskem taktu valčka nekoliko sanjava, a predvsem iskrena. Avsenikova glasba. Snovca je pri ustvarjanju, vsaj zdi se, vodila neka močna, naravna, njima lastna sila. V Gorjah pa ta ista sila, srčnost in strokovnost že 115 let napaja vrhunski glasbeni sestav Godbe Gorje. Ambasadorji slovenske glasbe najdejo pristna pota mednarodne govorice, kar politikom nerado znese. Njih glasba se dotika src doma, kakor v širnem svetu, pa naj si bodi v vroči Španiji, zaslanjani Franciji ali »oktoberfestovski« Nemčiji. Ob zvokih Avsenikove univerzalne muzike, ki

Godba Gorje v povorki na Oktoberfestu, leta 2014

je skupaj z nošo godbenemu orkestru že od nekdaj lastna, znanjem in pojava, Godba Gorje vedno »za prmej« predrami misli, dušo in srce.

Godba Gorje leta 1930

JANKO VOVK

Drago Bregant

Opoldne
10. aprila

leta 1912 je iz Southamptona proti New Yorku izplula na krstno plovbo RMS Titanik, največja in najbolj razkošna potniška ladja na svetu. V noči s 14. na 15. april 1912 je parnik zadel ledeno goro in tri ure kasneje potonil ter s seboj na dno Atlantika vzel 1.500 duš. Med potniki na ladji je bil tudi enaidvajsetletni Janko (Janez) Vovk s Save (Jesenice) s številko vozovnice

349252, rojen Na fužinah v Radovni. Njegov oče je bil Peter Vovk, ob času poroke Šimenkov iz Krnice, saj je ded Franc, verjetno prišlek nekje s tržiškega konca, skupaj z družino (žena Helena Meglič) in po

poklicu fužinarski kovač, kupil kajžo. Mati Janka Vovka je bila Uršula Poglajen (oče Tomaž, mati Marija Justin) in je bila rojena 15. 10. 1865 pri Firkleu na Višelnici. Ob času poroke je imela stalno prebivališče pri Balohu v Zgornjih Gorjah. Družina je vsaj do leta 1903, dokler je deloval železarski obrat, živela v fužinarskih hišah v Radovni. Trdo življenje te družine prikaže rojstna knjiga Župnije Gorje. Štirje sorojenci Valentin, Simon, Vinko in Frančišek so umrli na porodu ali v prvem letu starosti. Janko Vovk je bil rojen 18. marca 1891 Na fužinah v Radovni in bil, v upanju na svetlo prihodnost, kot potnik na ladji Titanik žrtev katastrofalnega trka čezooceanke z ledeno goro.

PRIPRAVE NA 130 LET ODPRTJA SOTESKE VINTGAR

Janez Hudovernik

Kdo je ne pozna, naše soteske – Vintgarja. Vprašanje je le, kdaj ste jo zadnjič obiskali. Mogoče je čas, da jo zopet obiščete.

Drugo leto bomo praznovali 130 let organiziranega obiskovanja. Stopimo v časovni stroj in si pogledimo, kako se je vse skupaj začelo. Februarja leta 1891 je bil izjemno nizek vodostaj reke Radovne in tedanji gorjanski župan Jakob Žumer se je skupaj s kartografom in fotografom Benediktom Largerporterjem podal po strugi reke Radovne skozi sotesko. Bila ste

prevzeta od vseh naravnih lepote in sta se odločila ustanoviti gradbeni odbor, ki bo sotesko uredil. Padla je ideja o lesenih mostovih in organiziranem ogledu.

Ureditev je bila zahtevna in izredno nevarna, saj je bil svet soteske resnično divji. Po tesni soteski, kjer odmeva bučanje razpenjene vode, so v naslednjih dveh letih zgradili preko 500 metrov mostov in 26. avgusta 1893 svečano odprli sotesko Vintgar.

Če gledamo na ta podvig z današnjega vidika, je bil to kar izjemen podvig, na katerega so v Turističnem društvu Gorje ponosni. Vzdrževanje soteske in omogočanje varnega ogleda vsako leto zahtevata veliko dela in finančnega vložka. Danes imamo v soteski 69 lesenih mostov, 462 m galerij, 389 m betonskih površin in varovalne ograje na vseh ključnih mestih v skupni dolžini 1469 m.

Mogoče niste vedeli

V začetku se je imenovala Rotweinklamm. Pozneje se je prijelo ime soteska Vintgar. Od kod pravzaprav izvira ime Vintgar. Po eni razlagi naj bi izviralo iz nemškega Weingarten – po vinogradih, ki naj bi bili v bližnjem Podhomu, po drugi naj bi nastalo, ker prerez soteske spominja na vinski kozarec. Ime se je prijelo in po Blejskem vintgarju so dobile ime tudi druge podobne soteske v Sloveniji, kot so Iški vintgar, Ribniški vintgar nad Srednjo vasjo v Bohinju in Bistriški vintgar pri Slovenskih Konjicah.

Vintgar v številkah:

- soteska je 1600 m dolga in do 250 m globoka;
- v najožjem delu, Peklu, je široka le nekaj metrov;
- stene korit so visoke od 50 do 100 m, pobočja nad njimi pa segajo še 100 m višje in se razmikajo.

Poleg številnih naravnih sta v soteski Vintgar tudi dve zanimivosti, ki jih je zgradila človeška roka. Jez, od koder je voda speljana do male hidroelektrarne Vintgar pod Šumom, in kamnit enoločni most

PREPOZNANI

bohinjske železnice, zgrajene leta 1906, ki 33,5 metrov nad potjo prečka 53 metrov široko sotesko. Če boste imeli srečo, boste videli vlak, ki pelje čez most.

Enosmerni ogled

Zadnji dve leti smo uvedli enosmerno obiskovanje soteske. Epidemija nas je k temu še dodatno spodbudila, da je

Obiskovalci Vintgarja, leta 1932

bilo obiskovanje varnejše. Izkušnje po dveh letih govorijo, da je bila to pravilna odločitev in se je zaradi izboljšala kakovost ogleda (ni srečevanja, samo še prehitevanje, kar pa je veliko bolj obvladljivo).

Vstopna točka je tako samo še v Podhomu in ogled poteka v smeri toka reke. Obiskovalci se lahko odločijo med tremi možnostmi povratka. Ali gredo nazaj po strmi strani, po pobočju Boršta ali pa oberejo daljšo pot preko Homa in obišejo še cerkev Sv. Katarine ter uživajo v čudovitem razgledu na Blejski kot. Tretja možnost je do Blejske Dobrave in povratek z javnim ali organiziranim prevozom na začetno točko.

Zbornik ob 130. letnici

Pridružite se nam in nam pomagajte obeležiti ta častitljivi jubilej. Ob jubileju nameravamo izdati poglobljen zbornik o 130 letih delovanja. Zato vse, ki imate kakšne slikovne ali drugačna gradiva in informacije povezane z Vintgarjem naprošamo, da nam jih posredujete na TD Gorje info@vintgar.si ali Muzejsko društvo Bled muzejskodrustvobled@gmail.com.

KDO JIH PREPOZNA?

Prosimo bralce, da sporočijo imena prepoznane osebe na fotografiji na naslov: muzejskodrustvobled@gmail.com

Prepoznali so jih: Meta Kenda, Majda Hainrihar, Darja Hočevar, Mojca Primožič in številni drugi. Od leve proti desni stojijo: Zvonko Savnik, Tone Željan, Bernard Tonejc (takratni župan Občine Radovljica), Franc Učakar, Marko Potočnik, Matjaž Završnik in uslužbenec Občine Radovljica. Navedeni so proslavili uspešno soorganizacijo obiska nemškega kanclerja Helmuta Kohla, leta 1988 pred Vilo Bled. (Foto: Mirko Vovk)

ISSN 2712-4541

91772712454105

OBČASNIK RAZGLEDI, 11/2022 - Izdajatelj Muzejsko društvo Bled, Bodešče 12, 4260 Bled, www.mdbled.si, e-pošta: muzejskodrustvobled@gmail.com. Odgovorni urednik: Srečo Vernig, uredniški odbor: Drago Bregant, Damjan Mulej, Niko Mučič, Srečo Vernig, Marjan Zupan, Janez Bizjak, Janez Hudovernik. Občasnik izhaja štirikrat letno, brezplačno ga prejema vsi naslovniki v občini Bled in Gorje, v nakladi 4200 izvodov. Oblikovanje: Niko Mučič, CUT Bled, tisk: Antus Jesenice. Občasnik RAZGLEDI Muzejskega društva Bled je vpisan v razvid medijev Ministrstva za kulturo RS pod zaporedno št. 2332. Muzejsko društvo Bled ima status nevladne organizacije na področju kulture.